

До уваги читачів!

На окремих сторінках цього Ювілейного числа журналу передруковуємо частинку вибіркових статей і листів провідних журналістів в діаспорі й Україні, які в різних роках писали про журнал "Наш Спорт".

У статтях з України затримуємо правопис оригіналів. –О.Т.

Скорочений текст анотації одержаної з нагоди 40-річчя журналу

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

Вацеба О. М.

"Наш Спорт" – як феномен зарубіжної української спеціалізованої преси

У статті проаналізовано роль і значення друкованого органу українського спортивно-виховного товариства "Чорноморська Січ" (Ньюарк, США) – журналу "Наш Спорт" – у розвитку спортивного руху української діаспори.

Ключові слова: *спортивна журналістика, журнал "Наш Спорт", спортивний рух української діаспори.*

Одним із важливих чинників успішного й тривалого функціонування організованого спортивного руху в середовищі української діаспори США та Канади є наявність відповідних спеціалізованих друкованих видань. Одним із таких є "неперіодичний спортивний журнал українського спортивно-виховного товариства "Чорноморська Січ", який ось вже 40 (!) років друкується далеко за межами України – в містечку Ньюарку. Здається, що жодне українське видання спортивної тематики не має такої давньої й неперервної історії.

Саме тому ми поставили собі за мету проаналізувати роллю і значення журналу "Наш Спорт" у розвитку науково-методичної думки в галузі фізичного виховання та спорту в середовищі зарубіжного українства. Таке завдання стало можливим тільки недавно, з активною розбудовою української державності, коли налагодилися тісні контакти між представниками спортивних організацій західної української діаспори та спортивної громадськості України; коли зникли ідеологічні догми радянської історіографії та упереджене ставлення до українців, котрі в силу різних обставин мешкають за межами своєї етнічної батьківщини.

Зусиллями керівників Української Спортової Централі Америки й Канади (УСЦАК) – керівного органу організованого українського

спорту в діаспорі, річники "Нашого Спорту" містяться в кількох книгозбірнях України, в т.ч. й у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, а також у приватних збереженнях.

Зауважимо, поява такого видання зумовлювалася подіями, пов'язаними із завершенням Другої світової війни. Із розв'язанням більшості соціально-політичних питань щодо статусу й подальшої долі біженців з колишнього Радянського Союзу, в т.ч. й з України, в середовищі української діаспори, насамперед в США та Канаді, спостерігалася своєрідне піднесення, пожвавлення й активізація діяльності багатьох громадських структур українців. Виразним центром стає США, країна з демократичним ставленням до усіх національних груп і меншин та зі стабільним матеріально-економічним розвитком, традиційно позитивним суспільним ставленням до спорту.

Місію координатора громадського життя, в т.ч. й діяльності спортивних, спортивно-виховних, пластових та інших молодіжних товариств української громади брали на себе друковані періодичні видання. На їхніх сторінках висвітлювалася й узгоджувалася уся робота, визначалися стратегічні завдання, друкувалася різноманітна статистична та звітна інформація тощо.

Поява спеціалізованих спортивних ви-

дань була помітною подією для розвитку спортивного руху в середовищі західної діаспори. Найбільш виразним і потужним виданням залишається “Наш спорт” (“Our Sport”) – неперіодичний спортивний журнал українського спортивно-виховного товариства “Чорноморська Січ” – Ньюарк (США). Перше число цього журналу вийшло друком у 1963 році, коли товариство готувалося до свого 40-річчя.

З моменту виходу першого числа журналу (1963 рік) до 2002 року світ побачило 38 річників “Нашого Спорту”. Журнал друкується щороку досягнувши загального обсягу одного примірника 80-88 сторінок формату А-4. У 60-і роки обсяг становив 12-16 сторінок й поступово збільшувався до 32 у 1969 р., 48 – у 1972 р., 56 – у 1975 р., 68 – у 1985 р., 76 – у 1988 р. Зауважимо, що структура, стиль, титуальне оформлення залишилися майже незмінними за сорок років існування цього видання. Журнал, як правило, складається зі вступної редакторської статті; інформаційної хроніки за рік, звітів про діяльність окремих секцій товариства та літніх дитячих спортивно-оздоровчих таборів; кількох аналітичних статей та матеріалів окремих рубрик. Назви рубрик змінювалися, але серед найпопулярніших залишаються “Спортові вісті з України”, “З історії українського спорту”, “Спорт у минулому і сучасному”, “Спорт і мистецтво”.

У кожному номері подається інформація про кращих спортсменів та тренерів з України, формуючи тим самим спортивні ідеали серед підлітків. У різні роки, зокрема, розповідається про В. Яценка, О. Шапаренка, В. Бриндзей, О. Блохіна, В. Голубничого, В. Борзова, З. Турчину, Ю. Седих, С. Фесенка, О. Омеляничик, В. Лобановського, С. Бубку, О. Баюл та багатьох інших; описуються успіхи київського “Динамо” у футболі, луганської “Іскри” в жіночому волейболі, київського “Спартака” у жіночому гандболі тощо. Як приклад любові й поваги до українських спортсменів наведемо віршований уривок [4] про успіхи уславленого С. Бубки, подібні рядки якому з’являлися досить часто і про інших кумирів спорту:

“...Як Бубка скочить вище –
то й ми здається, вищими стаєм.
...Тоді нас всіх видніше на планеті,
І п’єдесталь, і прапор угорі”.

Цікавою видається стаття про знаменитого радянського хокеїста Владислава Третяка

[5], в якій наголошується українське походження спортсмена. Зокрема, йшлося про номінування Владислава Третяка в квітні 1989 року до залу хокейної слави (“Hockey Hall of Fame”). Такої почесі європейський хокеїст удостоювався вперше. Почесна церемонія відбувалася в канадському місті Торонто, де підкреслювалося, що “цим відзначенням Третяк став першим змагуном українського роду з Європи і шостим змагуном українського походження після канадських українців Бовера, Броди, Буцика, Мосієнка і Савчука, які дістали це виняткове відзначення” [5, с. 14]. В “Нашому Спорті” цитуються слова В. Третяка, які він висловлював у 1982 році у привітанні спортсменам УССР про батьківщину своїх батьків: “...до України у мене ставлення особливе, батьки мої родом з Глухова, на Сумщині, де і нині мешкає мій рідний дядько Володимир Третяк. Ясна річ, кожна зустріч із земляками стає для мене святом. І хочеться заграти якнайкраще, хоча щосезону київський “Сокіл” завдає нам дедалі більше клопоту...” [5, с. 14].

Увагою громади користувалися Іван Кобзар, Олександр Скоцень, брати Чижовичі (футбол), Роман Барчук (бокс), Ярополк Дахнівський (гандбол), Майк Крушельницький (гокей), Рон Карнаух (плавання) Орест Попович (шахи) та ін. – про яких неодноразово писали журналісти “Нашого Спорту”. Пропагувалися й видатні постаті української спортивної історії. Журнал вміщує ґрунтовні статті, в т.ч. англійською мовою про видатних атлетів початку першої половини ХХ століття – Івана Піддубного [6, 7] та Броніслава Нагурського [8].

Особливість журналу полягала й у тому, що на його сторінках відкрито й сміливо обговорювалися питання самостійної участі представників України в Олімпійських Іграх. Започатковується рубрика “Вони могли б репрезентувати Україну на Олімпійських Ігрищах”, подаються ґрунтовні аналітичні статті “Українські спортсменці могли б під своїм іменем змагатись в Олімпійських Іграх” [9]; “Українці – спортова нація” [10]; “Український організований спорт під обстрілом” [11]; “Для добра і слави українського спорту у вільному світі” [12]; “Спортсмени України повинні виступати на міжнародній арені під своїм прапором” [13]; вміщуються фотографії олімпійських чемпіонів, які представляли Україну у складах збірних СРСР, подаються результати виступів українських спортсменів в Іграх Олімпіад у порівнянні зі збірними інших держав.

Окрім матеріалів зовнішньополітичного характеру “Наш Спорт” друкував чимало наукової інформації. В рубриці “Трибуна науковця” подавалися навіть окремі статті провідних українських вчених та практиків спорту: “Тренуйте своїх дітей на свіжому повітрі” професора Валентина Петровського [17]; “Роля спорту у всебічному розвитку організму підлітків” [18], “Здоровий побут школяра в родині” [19] Марка Дубовича; “Нові тенденції в сучасній відбиванці” заслуженого майстра спорту Михайла Пименова [20]; “Серце можна зміцнити” професора Геннадія Апанасенка [21]; “Ілюзії і реальність” професора Гелія Аронова [22]; Зміцнюйте здоров’я” професора Юрія Змановського [23]; “Як збільшити свій зріст” професора Олександри Дубогай [24]; “Традиції тіловиховання стародавнього Херсонесу” доцента Оксани Гречанюк [25]; “Основи традиційної системи фізичного удосконалення українського народу” пропагувалися доробки українських вчених в царині теорії фізичного виховання.

Зважаючи на те, що за межами України не існувало іншого подібного спеціалізованого журналу, на сторінках “Нашого Спорту” доводилося подавати не тільки інформацію з діяльності товариства “Чорноморська Січ”, чиїми органом був журнал, але інформувати про розвиток спортивного руху в інших країнах українського поселення. Зокрема, час від часу друкувалися матеріали про спортивне життя в інших американських українських товариствах, а також в Канаді, Австралії, окремих європейських країнах.

Журнал вирізнявся виразною і зваженою стилістикою матеріалів, прагненням плекати спеціалізовану термінологію в українській мові. З точки зору сучасного стану функціонування української мови у сфері спорту корисними для мовознавців та теоретиків спорту є ціла низка термінів якими користувалися журналісти. Нашу увагу привернули слова “рекордист”, “крутобіг”, “плавак – плавачка – плаваки”, “змінний стиль” (в плаванні), “гокей”, “вишкіл”, “вислід” й т.ін. Не зважаючи на тісні контакти останніх років представників спортивної діаспори із фахівцями сучасної України до теперішнього часу на шпальтах журналу використовуються терміни з питомо українською вимовою – клуб, Олімпіада, Атланта, Філядельфія; європейський; діяльності, активності тощо – що є ще одним підтвердженням на користь нової (дія якої сьогодні призупинена) редакції українського правопису.

Зрозуміло, що будь-яке видання не досягатиме успіху, а ще й такого тривалого, який випав “Нашому Спорту”, якщо в його редакції не зібрані працюючі й талановиті однодумці. На нашу думку, функціонування журналу пов’язане, насамперед, з іменем Омеляна Твардовського, єдиного головного редактора за всю його історію. Подвижницька, самовіддана праця Омеляна Твардовського потребує окремого й детального висвітлення. Будучи свого часу керівником “спортової секції” і постійним “пресовим референтом” УСВТ “Чорноморська Січ”, О. Твардовський так і не значився головним редактором журналу у звичному нам розумінні. Він ніколи не прагнув йменуватися “керівником”, але своєю щоденною негаласливою працею заслужив неабиякий авторитет та повагу української громади (у 2001 році його було вшановано почесною нагородою й від України – медаллю Всеукраїнського товариства “Просвіта” “Будівничий України”). На титульній сторінці кожного нового номеру значилося “приготовив до друку О. Твардовський”. Тільки з 1999 року в чотирьох останніх журналах значиться: “Редагує Пресовий Референт Омелян Твардовський”. Водночас, він залишається і головним фотокореспондентом, і автором ґрунтовних редакційних статей, звітів, різноманітних історичних матеріалів, збирачем статистичної інформації й своєрідною зв’язковою ланкою зі спеціалізованими засобами масової інформації колишнього Радянського Союзу та сучасної України. За сорок років діяльності в журналі “Наш Спорт” авторству Омеляна Твардовського належить понад 200 статей різного значення та жанру. Зауважмо, що й більшість не підписаних статей також належить перу О. Твардовського, оскільки авторський стиль, манеру викладу не приховаєш. А поза своїм дітищем “Нашим Спортом” чимало журналістської праці залишено також і в інших українських засобах масової інформації США, насамперед у спортивних рубриках газети “Свобода”. Його журналістське й редакційне перо вирізняється сміливістю та принциповістю, дбайливим ставленням до української історії, турботою про молоді покоління зарубіжних українців, оптимізмом і несхитною вірою у щасливе майбутнє українського спорту. Своїми письмовими роздумами він прагне визначити стратегічні завдання діяльності українських спортивних товариств: “Мета – масовість і фізична вправність” [27]; “Відкрийте собі і своїм дітям дорогу до спорту” [28];

“Для добра і слави українського спорту у вільному світі” [29]; “Що далі?” [30] та ін.

Омелян Твардовський – один з небагатьох хто сміливо готує відверті й критичні статті щодо розвитку спортивного руху в Україні та в діаспорі: “Наша участь у Вільній Олімпіаді – 1980” [31]; “Український організований спорт під обстрілом” [32]; “Роздуми після Української Спортової Олімпіади” [33]; “На шляху до відродження українського спорту” [34]; “Проблеми українського спорту” [35]; “Коли врешті спортові кадри України заговорять державною мовою?” [36] й т.ін. Піклування про виховання молодих поколінь вважає О. Твардовський одним із найголовніших завдань організованих спортивних структур української діаспори.

Про його ключові позиції у спортивному житті української громади США, постійну заангажованість майже в усіх спортивних заходах свідчить ретельно зібрана хроніка та статистика усіх подій, які відбувалися під егідою УСЦАК. Від номера до номеру, з року в рік Омеляном Твардовським писалася на сторінках “Нашого Спорту” детальна історія одного із найпотужніших спортивних товариств української діаспори США.

На сторінках “Нашого Спорту” О. Твардовському вдається багато розповісти й про окремих талановитих спортсменів та видатних тренерів, чий імена були добре знаними не тільки в українському середовищі.

Крім О. Твардовського активно дописували до “Нашого Спорту” Орест Попович – неперевершений шаховий фахівець, Едвард Жарський, Всеволод Соколик та ін.

Продовжуючи загалом аналіз журналу “Наш Спорт” зауважимо, що його структура включала й різноманітні рецензії на нові видання про спорт, коментарі листів до редакції, фейлетони та шаржі, підбірки жартів у рубриці “Старти і жарти”, інформацію про урочисті й трагічні події в сім'ях активних членів товариства. Тобто редакційною колегією робилося все, аби журнал був цікавим для читачів.

Видається, що редакційній колегії, за

натхненної праці Омеляна Твардовського, вдалося налагодити тісну співпрацю з низкою різноманітних неспортивних українських інституцій США. Тривалі роки спостерігається співпраця з Українським народним Союзом, Українсько-Американською Федеральною Кредитовою Спілкою “Самопоміч”, окремими релігійними громадами та багатьма приватними особами.

Саме Омеляну Твардовському належать і перші репортажі про події, пов'язані з утворенням Національного Олімпійського комітету України й різноманітні інформації про налагодження офіційних та особистих контактів керівників та лідерів українського спорту з представниками української діаспори.

Загалом постать Омеляна Твардовського є унікальною в сенсі ролі та значення діяльності однієї особи в розвитку спортивного руху західної діаспори. Демократичність та відкритість усього суспільства підкріплюється постійним переліком та подякою усім меценатам, жертводавцям, хто спричинився до видання конкретного числа журналу.

Оцінюючи в цілому роль і місце спортивного журналу “Наш Спорт” в спортивному житті української діаспори звернемося до висловлювання Богдана Ясінського, відповідального за “Україніку” Бібліотеки Конгресу США у Вашингтоні. Йому, як професіоналу своєї справи й українцю, належать такі слова: “в імені Бібліотеки Конгресу складаю Вам щире дякую. Ваш дбайливо видаваний журнал стане джерелом розшуків до історії спорту не тільки в Америці, але й на нашій Батьківщині. Ви протягом десятиліть вели муравлину працю, якою ніхто не займався. Зміст, його художнє оформлення та ілюстрації доповнюють вартість оцього непересячного журналу в Америці й світі” [40].

Варто додати, що самий тільки факт існування впродовж чотирьох десятиріч україномовного спеціалізованого спортивного журналу “Наш Спорт” є своєрідним феноменом у розвитку не тільки зарубіжної україніки, але й яскравим явищем у розвитку спеціалізованої преси в Україні.

